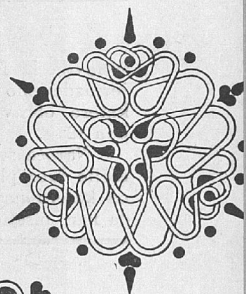

Ž · E · N · S · K · I
S · V · E · T
1 · 9 · 3 · 5

10

LETO 13

OKTOBER

Beli zobje

naredé vsak obraz privlačen in lep. Da dobimo lepe, bele zobe, jih snažimo zjutraj in zvečer s prijetno osvežujočo in okusno zobno pasto Chlorodont. Že po kratki uporabi dobé zobje čudovito lep lesk slonove kosti.

Tuba Din. 8.- Jugoslovanski proizvod

„Moj novorojenček“

sestavila L. Hočevar-Megličeva, je knjžica, ki obsega 32 strani. Besedilo je razdeljeno na deset poglavij in vsebuje 22 slik, ki ponazorujejo besedilo, katero obravnava novodobno oblačenje in nego dojenčka sploh. Stane Din 12.—.

Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“ Ljubljana, pošt. pred. 119. Naročilo brez plačila se ne vzame v obzir. Na vsaki pošti se dobi položnica, na katero napišete števil. našega tek. rač. 14004, kar Vam je ceneje, nego da nam pišete po položnico.

Zamudnice!

ali se res ne zavedate, kako zelo nam otežujete naše delo s tem, da zaostajate z naročnino? Ako ne zmorete naenkrat celoletne naročnine, pošiljajte jo tudi v malih obrokih, toda plačujte te obroke redno, ne dajte se opominjati, ker opomini stanejo mnogo denarja in časa, kar bi se moglo in moralo koristneje uporabiti.

Števil. našega tek. rač. 14004.

Krize bo konec, ko bodo domači denarni zavodi mogli zopet dajati
nova posojila iz novih vlog. Zaupajte! Vaš denar

Mestni hranilnici ljubljanski

ki izplačuje nove vloge, vložene po l. 1933 neomejeno ter jih obrestuje po 4—5%. Vloge nad Din 400,000.000.—. Rezerve Din 14,600.000.—.

**Drobna knjižica
z veliko vsebine**

Dekliško perilo

modeli in kroji perila za deklice od 12-18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vzemine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblek in predpasnikov. Cena Din 6.—. Denar je poslati z naročilom vred.

ŽENSKI SVET

OKTOBER 1935

LJUBLJANA

LETO XIII-10

Devetega oktobra . . .

Obletnica pregroznega dne v naši zgodovini.

Pretrgana je bila nit življenja, ki je vse svoje moči posvečalo le ljubezni in delu za domovino. Tužne so danes naše misli nanj, tužne kakor jesenski veter, ki mori sadove prirode, a tople in ljubeče kakor jesensko listje, ko s toplim objemom pokriva žive hlice, nesmrtno sile, ki še v grobu porajajo nova življenja.

Tam na Oplencu, sredi solz in cvetja, je grob zemskega življenja velikega stvaritelja domovine, tam, v Njegovem grobu, je žara nesmrtnih hrepenenj in ciljev, ki izžarevajo v nova življenja.

Zato bo tudi spomin nanj večno živel v naših srcih, v ljubezni in delu za vse tiste cilje, ki so vodili Njega, mučenika ljubezni in dela, blagopokojnega

kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Pod dalmatinskim solncem

Maša Slavčeva

Nadaljevanje

Sama sta.
„Tako sem srečna, Njgo — tako srečna — brez želje srečna —!“ pravi Eva in širi roke v veter in blesket morja.

„Zares? Ve dekleta niste nikoli čisto brez želja! Daj, povej, Eva, če bi ti bilo dano želeti samo eno željo, ki bi se ti sigurno izpolnila — česa bi si želela?“ Zdaj, ko je prevzeta od narave, bo morda vendarle govorila resnico, bo izdala nekaj, kar bi mu sicer ne — upa Njgo.

Eva ve brez premisleka, česa bi si želela: da bi ji Njgo ljubil in ji vračal ljubezen tako vroče, kakor ga ljubi ona, da bi ji veroval, njej, ki mu je dala svoje deklitstvo z lažjo. A Eva molči.

„Ničesar, prav ničesar si ne želiš?“ vprašuje Njgo.

In Eva misli: ali je v njegovi moči, da bi mi dal svojo ljubezen, če mi je ni dal doslej, zdaj, ko sem bila njegova? Da, v trenutkih objemov me morda ljubi, a drugače me sovraži, sovraži, ker mu nasprotujem — in zakaj delam vse to? Ker sta najina svetova nasprotna, ker me on globoko v svojem bistvu zaničuje... Kaj bi bilo preprosteje, ko da mu zdaj priznam, da je on prvi mož v mojem življenju? Ne bo mi verjel; vse preveč sem mu že lagala, tako da mi zdaj ne bo verjel resnice. In komčno, če bi verjel, ali bi me potem vzljubil? Ne, ono dejstvo in laž, s katero sem ga pridobila, ga zaslepila, bi me morda še bolj osovražilo pri njem. Njegov moški ponos bi ne prenesel tega... S priznanjem bi se popolnoma razkrinkala in z mojim priznanjem bi bil on močnejši — in tega nočem — nočem — —

„Ne, prav ničesar si ne želim!“ pravi Eva smehljaje, a v tem nasmeihu je otožnost odreke.

„Ne verjamem ti! Nепrestano se mi skrivaš, lažeš se mi —“

„Mogoče, že mogoče; ne bom ti oporekala; tega slavni močnejši spol ne prenese. Misli si o meni, kar ti je volja. Vem, kaj bi želel čuti od mene — priznanje, da te ljubim, in željo, da bi me ti ljubil iz vsega srca, iz vse duše — ali ne?“ Porogljiv, zasmehljiv glas je v njenih besedah. Njgo ne more več prenašati načina njenega govorjenja, prižme jo nase in ji zapre usta s poljubi, ki se jim deklet ne more ustavljati.

V rahlem vetru se ziblje okrog njiju trava, sence oljk in smokev so vedno krajše, poldan se bliža. Eva se nanagloma iztrga iz Njegovega objema in skoči s skale v morje ter zaplava v valove. S kriki galeba se prevrtača po njih, vedno dalje plava. Tudi Njgo skoči v vodo in ji sledi. Z velikimi, krepkimi zamahi deli vodo, vedno bolj se ji bliža. Dekle mu skuša uiti; s poslednjimi močmi, napetimi do skrajnosti, hiti plavati, a že jo je dohitel in objel.

„Če me boš jezila, te utopim!“ ji preti. „Priznaj, malo me pa vendarle imaš rada?“ Z eno roko jo je objel okrog pasu, z drugo pa plava ih jo vleče s seboj. Eva se brani.

„Zakaj hočeš, da ti priznam nekaj, česar mi ti nočeš? Kako moreš zahtevati od mene čuvstvo, ki mi ga sam nisi zmožen dati? Ne ljubim te, čuješ, ne ljubim; pa me vtopi v neznanskem razočaranju! Samo za zabavo si mi in kratak čas, da veš!“

„Tebi res ni moči priti na kraj! A kazen za to mora biti!“ Jezno jo zgrabi z obema rokama in jo potopi v vodo. Ko da dela to v šali, je videti, a v resnici je neko čuvstvo v njegovi notranjosti — morda je to užaljeni moški ponos — da lbi jo najraje zares vtopil. Ona se brani in upira, borita se v vodi, potapljata in prihajata zopet na površje.

„Kaj če bi se potopila, takole objeta?“ izziva Njego. Njuni mokri telesi se svetita ko dvoje kovinastih kipov.

„Brrrrr — Zvesta ljubimca Hero in Leander, Bog nas obvaruj —“ se v smehu zgrozi Eva.

„Kazen! Kazen!“ zasope Njego in jo potopi pod vodo ter jo dolgo ne pusti na površje. Nenadoma preneha njen upor. Njego se prestraši. Ali je nezavestna? Hitro plava z njo na breg. Njene oči so zaprte. Stresa jo in kliče, a dekle se ne zgane. Nezavestna je. Tre ji telo, poskuša z umetnim dihanjem, ves nemiren in skesan.

„Eva, za božjo voljo, kaj ti je?“

Njene oči se polagoma odpro, vsa nagajivost se blešči iz njih.

„Evo ti kazni za potapljanje!“ se smeje glasno in skače na eni nogi, da bi ji iztekla voda iz ušes.

„Maščevalna sem, na moč maščevalna, z odstotki vračam vse, kar se mi prizadene!“

„Tudi jaz sem maščevalen! Zdaj pride kazen za tvojo kazen!“ pravi Njego in jo objame...

* * *

Solnce se bliža v zaton, ko stopata počasi v breg. Kako uro hoda je do vrha otoka. Iz dalje je videti nekaj jadrnic, ki se bližajo otoku, morda so namenjene sem in z eno izmed njih se bosta lahko vrnila. Po strmem bregu gresta, po ostrih, neenakomernih skalah; preko ograd in kamenja plezata. Dišeča trava in rumeni, cvetoči osat sta vsepovsod, kamor se ozre oko. Vse je suho od suše, ki traja že mesece. Iz tal vstaja vročina; od razbeljenih skal puhti. Vedno više prihajata, razgled na sosednje otoke se odpira. Solnce se polagoma nagiblje v morje in veter postaja močnejši.

Na vrhu otoka sta. Sedé na skali gledata nemo v kipenje morja in spreminjanje barv. Ko da se je vsa krasota nebeških mavričastih barv razlila po morju, se zdi.

„Tako lepo je vse to, da boli... Ali občutiš kdaj naravo ali lepoto godbe tako močno, da te boli tu notri —?“ Evine roke se sklenejo nad srcem: „Rada bi se jokala, ker je vse tako čudovito... Ali ni to čudno, da postanem včasih tako žalostna sredi najlepšega; sredi vesele okolice, kot je na primer danes ta?“ Pravočasno se strezni ter samo v mislih dokonča: „Vedno moram misliti naprej, da bo vse to zame skoro minilo, da bom morala skoro odtod...“

Njego leži pri Evinih nogah in zamišljen ogleduje osatov cvet.

„Kdo bi si mislil, da znaš biti tako sentimentalna, ti, moderna amaconka! Veš, da si včasih na moč podobna tejle cvetici: bodeš!“

„...kar pa ne moti nekih božjih stvorov, da jo uživajo z blagoslovljenim tekom...“ se zlobno nasmehne Eva.

„Vedel sem, da se boš potrudila takoj zabrisati vtis, ki ga je napravila tvoja prejšnja opazka — le zakaj imaš to navado, da se delaš slabšo, kot si?“

„Naravnost proroški duh je v tebi — videc ti!“ se norčuje Eva.

Solnce se koplje z doljnimi robom v morju, lahni oblaki žare v vseh barvah in plovejo, gnani od vetra, bogvekam...

Eva in Njega hodita po otoku. V dalji leže raztreseni bližnji mali otoki ko venec cvetov, ki leže na vodi. Zelenje, golo kamenje in skale so oblite z žarečimi barvami poslavljajočega se solnca ter žare opalasto v spreminjajoči se luči. V daljni dalji leži tanka, komaj vidna črta celine, zlek-njena v prosojno modrosivkasto obzorje. Po valovih, ki pritekajo na breg in zopet odtekaajo, plešejo majhna oddaljena jadra slična belim pticam, ki igraje sedajo na valove. Po gladini so raztreseni rumeni cveti osata; popadali so s polnih čolnov, ko so odpuli na domači otok. Valovi, ki pljuskaajo, so jih nekaj vrgli na breg in tako so se zopet vrnil tja, kjer so vzrasli.

Palma je prav tak cvet, odnešen od valov življenja, ki se je povrnil zopet na rodno grudo, odtrgan, uvel, in bo zvenel na nji...

Med strmo nakopičenimi skalami sta odkrila Eva in Njega vrhu otoka neko votlino. Prostorna je kakor soba in v njej je v krogu razpostavljeno kamenje, ko da je nadomestovalo sedeže, če je kdo tu vedril ali nočil.

„O, kakor Robinzonova jama je!“ vzklikne Eva veselo in jo ogleduje. „Poglej, tu je pripraven prostor za ognjišče, tu bi se dalo spati — zares lepo bi bilo. Tu bi hotela nekaj časa živeti. In kadar bi se naveličala, bi se vrnila.“

„Kolikokrat si pa že šla na samotni otok s kakim Petkom?“ Namenoma je žaljiv.

„To ti ni čisto nič mar. Ne vem, kaj ti daje pravico, da me žališ? Smešno govoriš, ko da sem zato manjvredna, ker sem si kot ženska prilastila isto pravico razpolaganja s svojo osebo kot moški. Vzela sem si pač, kar ste si vzeli vi! Kdor je dovolj močan, da nosi težo vse odgovornosti, si sme dovoliti, kar hoče,“ mu samozavestno kljubuje.

„In ti misliš, da si med njimi?“ se pomilovalno nasmehne Njega.

„Ali si res prepričana, da imaš moč prenesti vse, kar si nakoplješ?“

„Imam!“ dvigne Eva ponosno glavo.

„Tudi zavest, da si premagana?“

„Če bi bila, tudi. A nisem. Zakaj me gledaš tako pomilovalno in me žališ s pogledom, zakaj si nehvaležen za vse to, kar sem ti bila?“ nadaljuje Eva svojo igro.

„Ne žalim te, a spoštovanja ti ne morem hliniti, ker ga napram tebi ne čutim. Vem, to imenujete vi „civilizirani“ ljudje „duševno kulturo“, ali podobno. Toda jaz sem samo otočan — pomni to!“

Eva se nerazumljivo smehlja, kakor bi dušila skrit smeh.

„Resnica je.“ Njegov glas je še trši, razkačen je nad njenim ponašanjem.

Eva se zopet nasmehne in skomigne z rameni. Njegov pogled se vseka v njenega. Vse v njem je krčevito napeto, pogled mu je sovražan. Čuti, da se bosta sprla; vse ozračje okrog njih obeta spor.

„Ne razumem te, Eva, ne morem te razumeti. Včasih delaš name vtis solnčnega človeka, ki je ves čist in svetel, zmožen največje žrtve do bližnjega, kadar pa govoriš v stilu modernih deklet, tedaj te sovražim, in vendar... Bojim se dne, ki bo morda nekoč prišel, dne, ko mi bo žal dogodivščine s teboj... Zakaj nisi kakor naše žene? One edine so vredne vsega spoštovanja.“

„Zakaj me zdaj hote žališ in vede ponižuješ? Ali bi rad opral svojo vest z zavestjo, da me brez škode lahko zavržeš, kadar te je volja, ker sem po tvoje „manjvredna“ ženska?“

„Zakaj si taka, Eva? Zakaj se hočeš prepirati z menoj, ko ni potrebe?“

Dekle se glasno in živčno zasmije: „Rad bi, kajne, da bi bila pohlevna ovčica, ukročena po tvoji moškosti, ki naj bi mi bila moralna opora za zavest, da sem pred strogimi očmi grešila. Če bi bil ti tisti, ki bi me bil zapeljal v „prvi greh“, bi ne bilo nič hudega, ne, nasprotno... Toda zavest, da je storil to nekdo pred teboj, me dela v tvojih očeh manjvredno. Kako smešni ste moški s temi svojimi nazori! Vidiš, v tem se zrcali vaša pamet!“

„In vendar je podlegel tvoj svetli um moji nespameti in dala si se pridobiti meni — norcu!“

„Ne domišljaj si, da si me pridobil po svoji zaslugi! Jaz sem tako hotela, zato se je zgodilo. Jaz sem hotela tebe in ves moj prvotni upor ni bil drugega kot pomislek; nisem si bila še na jasnem, ali si vreden, da si te izberem ali ne.“

Njgo se glasno in jezno zasmije, njegovo samoljubje je dobilo udarec.

„Ker sem hotela,“ nadaljuje Eva samozavestno, „sem se ti dala. Ker sem tako hotela, sem poljubila tvojega brata: če se mi zahoče, napravim, da zavzame tvoje mesto in me bo čakal sleherni večer kakor ti, skrit v senci skal, ko se bom vračala domov, ter bo zapustil Mare.“ Z naslado laže, ker ga hoče raniti, ga ponižati, mu vzeti sleherni zavest zmage.

Njgo se smehlja. Samo on ve, koliko napora ga to stane. Mirno otrse pepel s cigarete in pravi z rahlo tresočim se glasom: „Tomo je pravi, nepokvarjeni Dalmatinec. Morda se ti je res posrečilo, zavesti ga za kak trenutek s tira, toda do tega, kar praviš, bi nikoli ne prišlo. In če bi, bi se kesal, povrnil bi se k Mari, tebe pa smatral za propalo žensko, ki je hotela razrušiti njegov zakon.“

„In ti, ki si istotako Dalmatinec in vendarle živiš med nami „civiliziranci“, kakšen občutek imaš ti ob spominu, da varaš svojo zaročenko z menoj? In me niti ne ljubiš! V opravičilo niti ne moreš navesti, da je hotela usoda, da se zaljubiš vame; tako bi bil v tem slučaju žrtev; ljubezni se ni mogoče upirati, — toda, da jo varaš, samo da ubijaš čas in zadostiš nagonu in ker hočeš na vsak način dokazati, da dosežete moški vedno, kar hočete, tega ti ne bo nikoli odpustila!“ Eva uživa, ko ga muči, in se mu smeje v lice kakor razposajen vražiček.

„Baš ker nima ta najin odnošaj nič skupnega s čuvstvi, je moja vest čista. Toda kdo ti je povedal, da sem zaročen?“ vpraša Njego iznenaden in v očeh se mu pojavi odblesek smeha.

„Tomo, on bo menda že vedel!“

Njego se glasno in prisrčno smeje: „Aha, napeljeval je vodo na svoj mlin! Iz ljubosumja ti je izdal, da sem zaročen! Resnica pa je ta, da sploh nisem zaročen in nikoli nisem bil. Raztrosil sem to vest samo zato, da bi ne bil v neprestani nevarnosti, da me prisili ta ali ona do zaroke.“

„Tako si na ta račun svobodno ljubil, vsakemu dekletu, ki si jo osvojil, pa si prepustil, da je uživala v zavesti, ker si se njej na ljubo izneveril zaročenki, ali pa da jo je pekla vest, češ, da jemlje, kar je lasti druge.“

„In h katerim se prištevaš ti?“ vpraša Njego ironično.

Eva ga samo pogleda in molči. Skozi spomin ji švignejo slike najtišjih trenutkov, ko je razdvojena premišljevala o tem... Zmagal je njen egoizem in zdaj, prav zdaj ga je očitala njemu. Sram jo je in vendar ve, da mora zbuditi vso zlobo, vsa svoja slaba čuvstva, da pohodi, uniči vse, kar je bilo med njima, da bo lahko prebolela in odšla kot zmagovalka iz boja, zakaj za nič na svetu noče priznati, da je dala svojo ljubezen nekomu, ki ga z njo ni mogla pridobiti. Ne: zavesti, da je takorekoč ogoljufala samo sebe, te zavesti mu ne da!!

„Njego, smeješ se in še ne verjameš, da ni tvoja zasluga, če sem bila tvoja. Volja narave je bila, da je dozorelo moje deklitstvo baš zdaj pod tem vročim solncem, in da je tirjala narava svoje; tedaj si prišel ti. Všeč si mi bil na prvi pogled — a če bi ne bilo tebe, bi bil pač Tomo ali kdorkoli, ki bi me napravil ženo. Ko sem ti priznala, da sem še dekle, si dejal, da bi se me ne dotaknil. Jaz pa sem hotela biti tvoja, baš tvoja in zato sem ti lagala, da nisi prvi... Ko sem se ti upirala v nezavednem strahu, si mislil, da delam to iz preračunljivosti. Videla sem, da si me hotel za vsako ceno, ker nisi mogel prenesti zavesti, da bi se ti baš jaz edina ustavljala. Slep si bil ves čas, verjel si mojim lažem, čeprav si kdaj kajpak posumil, da govorim resnico. Dosegel si, kar si želel, čeprav samo zato, ker sem jaz tako hotela. Eno ti bo morda še skvarilo zavest tvoje „znage“, da se nisem zaljubila v krasotca, kakor si ti, in da je bilo vse samo čisto naravna simbioza. Molčiš? Tvoja trma ti ne da, da bi mi priznal, da sem te vendarle nadmodrila?“

Njego pravi počasi: „Eva, ne znam biti sentimentalen, kot si želiš; morda si pričakovala, da se zrušim ob tvojem priznanju in si trkam na prsa: mea culpa, mea maxima culpa.“ Eva se glasno zasmije. „Priznam, da sem bil slep, in hvaležen sem ti za vse, kar si mi dala. Ti si bila prva ženska, ki mi je dala čutiti ekstazo čutov, v katero doslej nisem verjel, ker je nisem poznal. Morda je bilo vzrok temu tvoje čisto deklitstvo, ki je prvič zagorelo... A s svojim ponašanjem si onemogočila, da bi se razvila v meni ljubezen, in to je samo tvoja krivda. Še zdaj, po tvojem priznanju čutim, da ni v meni drugega kot telesna vez, ki me priklepa nate, kakor na nobeno drugo žensko doslej, in če bi se bila zaljubila vame, bi te mi bilo žal; tako pa pojdeva narazen z zavestjo, da je dosegel vsak to, kar je hotel.“

Konec prih

Pesnik Sorškega polja

Vera Dostalova

Z vrha Šmarne goré se ti razgrinjajo pod snežnimi planinami in zelenimi hribi ceste, katerih belina živi med naselbinami, vzpetinami in gozdovi. To je Sorško polje, ki vabi oko, da išče po njem in opaja dušo, da tone v čar zemlje...

Čez polje se vije Sava, ob njenih bregovih pa žive vasi ob cesti, ki gre od Smednika čez Podreče v Mavčiče, Praše in dalje do Kranja. To je polje in svet „Praškega Šimna“ — Simona Jenka, ki se je narodil na Podrečem dne 27. oktobra 1835. Tu je živel mati Marija Košenina na domu svojega očima Mateja Jenka. Simonov oče Jožef Jenko je bil doma v Prašah; šele, ko se je vrnil iz dveletne vojaške službe, si je pridobil posestvo in se je mogel poročiti z materjo svojega otroka, ki je bil tedaj že štirileten. Šmonca pa je ostal še nadalje pri „Gašpérju“ na Podrečem, odkoder je hodil v šolo v Smednik, pasel in se igral na vasi, pozneje pa obiskoval tri leta ljudsko šolo v Kranju. Bil je šibak, vesel in občutljiv otrok. Z dvanajstim letom je prišel v Novo mesto na frančiškansko gimnazijo. To je bila zasluga o. Nikolaja Jenka, ki je bil brat materinega očima. Sorodnik je skrbel tudi za fantovo izobrazbo ter mu pomagal pri učenju jezikov. Tudi sicer je v šoli dobro napredoval, naglo pa se je razvijala tudi njegova osebnost. V četrti šoli je pričel pesniti in odslej je postala pesem bistven del njegovega življenja, izraz njegove trpke bolestiti. Med počitnicami je vzljubil pod Turnom pri Semiču Leopoldino Kuraltovo, katere brata je poučeval. Bil je tedaj sedemnajstleten in čez deset let je zaupal svojemu dnevniku, da mu je „najboljše pesmi navdihnili ona“. V šestih novomeških letih je Jenko dozorel miselno in čuvstveno. Ker je imela gimnazija v Novem mestu le 6 razredov, je moral Jenko jeseni l. 1853. v Ljubljano. Ob slovesu je zaslužil nove dni in novo pot ter izrazil svoje nemirne težnje v pesmi „Korak v življenje“: Srce trepeče — od hrepenenja | in si v vrtnice želi življenja.

Naredil je res korak iz majhnih razmer v Novem mestu v življenje — preko dveh ljubljanskih let v stalen boj s seboj in s tiskami svetá. In že je izrazil svoje razpoloženje tedanjih dni:

... novo i ljubo | ime stresa življenje... | Glej, svet je prelep, | življenje sladko.“

V Ljubljani se je razmahnila Jenkova literarna delavnost, saj je prišel v družbo sošolcev, ki so se živo bavili s pisateljevanjem. V osmi šoli 1854—55 so se shajali na literarne razgovore in spisovali list „Vaje“. Iz te dijaške družbe so vzrasli poznejši stvaritelji slovenske povesti: poleg Jenka in zgodaj umrlega pesnika Brila so bili še Erjavec. Val. Mandelc. V. Zarnik in Tušek. Stritar, dasi sošolec, se jim ni pridružil, a nad njimi je plul Levstikov duh. Na Dunaju se jim je pridružil še Mencinger in tako je četa tridesetletnikov ustvarila temelj novejšega slovenskega slovstva s svojim delom in vplivom.

Jenkove pesmi iz ljubljanske dobe so dijaško razposajene in kažejo močno nadarjenost. V „Vajah“ je priobčil nekatere svoje najbolj znane pesmi, ki jih je pozneje predelal: „Slovenska zgodovina“, kjer otožno pre-mišljuje o svojem skromnem narodu:

Bridka žalost me prešine,
ko se spomnim domovine,
vsemu svetu nepoznane,
od nikogar spoštovane.

Kako rod za rodom gine,
to povest je domovine...

Nekako nadaljevanje te je „Samo“, v kateri želi, da bi postala njegova pesem buditeljica narodne zavesti. O nesrečni usodi naroda razmišlja tudi v „Adrijanskem morju“.

Po zrelostnem izpitu Jenko radi pomanjkanja gmotnih sredstev ni mogel na Dunaj, zato se je zatekel v celovško bogoslovje, a ni dolgo vzdržal. Prihodnjo jesen je že študiral na Dunaju modroslovje, ki ga je čez leto dni zamenjal s pravoslovjem. Vzdrževal se je s poučevanjem in s podporami ter zlasti s Knafljevo ustanovo. V prijateljskem okolju je živel pocizji, razgovorom o narodnostnih vprašanjih, sodeloval v Bleiweisovih Novicah, od 1858. l. pa v Janežičevem „Glasniku“, ki so ga polnili bivši Vajeveci. V tem času (l. 1860) je objavil tu svojo znano himno „Naprej zastave slave“, ki je odraz tedanjih narodnostnih stremljenj. Poskusil se je tudi v pripovedništvu in je v krajših povestih, n. pr. Tilka in Jeperški učitelj, pokazal, da je sposoben, dobro opazovati človeške značaje. Med tedanjimi pripovedniškimi poskusi zavzemajo Jenkove črtice vidno mesto.

Po štirih letih na Dunaju ni imel Jenko še nobenega izpita. Poučeval je v bogati družini, kjer je vzljubil mater svojih učencev. Borba za hodočnost in duševno svobodo je zarezala trpke črte v pesnikovo osebnost. Ove-kovečil je ta čas v pesmi „Trojno gorje“ in v verzih:

„Moči, moči mi daj, moj Bog!
Da, ko napade me obup,
ne vklonim silam se nadlog,
jim stanovitnost stavim v kljub.

Moči, moči mi daj, moj Bog!
Tak krepke kakor zid gorá,
da, če se ruši svet okrog,
propast me najde še možá!

Po poldrugem letu takega življenja se je odtrgal od Dunaja in se podal domov, kjer se je pripravil v štirih mesecih za prvi izpit. Medtem je pri-pravil tudi svoje pesmi za tisk in po Levstikovem posredovanju dobil založ-nika. Izkupiček mu je kril stroške za izpit.

Jenkove pesmi je veselo sprejela mladina, ki je vedela, da je po Pre-šernovih „Poezijah“ (1847) in Levstikovih „Pesmih“ (1854) to edina močna pesniška zbirka resničnega poeta. Poleg domoljubnih pesmi so zavzemale

posebno mesto pripovedne: Zimski večer, Knezov zet, Zaklad i. dr., središče pa so tvorile one pesmi, ki so izraz njegove osebne bolečine in odraz njegovega življenjskega hrepenenja in trpljenja. To sta skupini „Obujenke“ in „Obrazi“. — „Obrazi“ so trokitične pesmi, zasnovane na sliki iz narave. V prvi kitici podaja pesnik kak dogodek iz narave, ki ga v sledečih dveh izpelje v primeru s človekom. Včasih pa je vsa pesem „obraz“ dogajanja v naravi in ima alegoričen pomen. Te pesmi so izraz Jenkovega pristnega sožitja z naravo in njegovega čuvstvovanja. V njih razmišlja o minljivosti vsega, kar ustvarja človek, ter o stalnosti narave, posluša škrjanca in šepet cvetlic, spominja se domače Save in si želi grob „na visoki Tatri“, kjer bo pričakoval vstajenje naroda.

Kakor vsa Jenkova poezija, spominjajo zlasti „Obrazi“ na narodno pesem: lahka oblika, motivi, primere, ves slog.

V skupini trokitičnih „Obujenk“ izraža Jenko prebujenje nekdanje ljubezni. Njihov osnovni ton je otožnost, spomin na minulo srečo in bolešt, ki je ostala.

Dasi je napisal Jenko dokaj veselih in šaljivih verzov, vendar prevladuje v značaju njegove poezije resno razmišljanje, trpka bolešt, ki mu je bila delež vse življenje.

V začetku l. 1864 je bilo Jenku omogočeno, vstopiti v pisarno notarja Strgarja v Kranju. Prišel je znova v mesto, kjer je bival že kot otrok. Bil je sedaj na svojem Šorškem polju, ki ga je tako opeval.

Tu se je seznanil s sestro svojega sošolca Mandelca, šiviljo in perico Marijo, in se zaročil z njo. Toda pesnikove slabe gmotne razmere in bolehnost so preprečile poroko.

Vse svoje dni je bil pesnik nemiren romar in tudi sedaj ni ostal dalje časa v Kranju. Že čez dve leti je odšel v Kamnik za koncipijenta. Tu se je udeleževal v družabnem in čitalniškem gibanju. Čez tri leta pa se je s svojim predstojnikom vrnil v Kranj. Tedaj pa je bil že hudo bolan; njegovo šibko zdravje je zrušilo pomanjkanje v dijaških letih in čezmerno kajenje. 18. oktobra 1869 je umrl. Pokopan je v bližini Prešernovega groba. Nagrobni napis iz njegove pesmi „Gori“ govori:

Ko jaz v gomili črni bom počival,
i zelen mah poraste nad menój,
veselih časov srečo bo užival,
imel bo jasne dneve narod moj.

Dimitrana Ivanova

Marija Omeljčenkova

Dimitrana Ivanova je bila rojena pred 58 leti v malem, toda jako kulturnem in lepem mestu Ruse (Ruščuk). Ondi je dovršila srednjo šolo. Bolgarska dekleta takrat še niso imela dostopa na domačo univerzo, zato so morala študirati v inozemstvu. Tudi Dimitrana je kakor druge njene rojakinje odšla iz domovine ter se vpisala na univerzo v Curihu. Absolvirala je filozofsko fakulteto in pedagoški oddelek, nato pa se je z velikim

navdušenjem za delo med narodom vrnila na Bolgarsko kot srednješolska profesorica.

L. 1908. so jo Bolgarke izvolile za predsednico ženskega društva v Ruščuku. Že kot mlada profesorica je kazala izreden smisel za ženski pokret ter je odločno nastopala za žensko enakopravnost. Bila je že takrat izvrstna in simpatična govornica, pa si je kmalu pridobila naklonjenost svojih kolegic in sodelavk. Začela je tudi dopisovati v Ženski Glas, katerega je izdajala Julija Malinova, se aktivno udeleževala dela v Ženski zvezi, hodila na ženske kongrese ter pogosto predavala.

Na svoji življenjski poti se je sešla z izvrstnim človekom Ivanovim, kulturnim in političnim delavcem, in njuni duši sta se našli v polnem razumevanju za delo v prosep naroda. Njuno zakonsko in družinsko življenje poteka v najlepši skladnosti. Kmalu sta se preselila v Sofijo in Dimitrana Ivanova se je začela takoj vsestransko udeleževati, saj je dobila njena energija širji razmah. Julija Malinova ji je kmalu prepustila uredništvo Ženskega Glasa. Ivanova je postala najbolj delavna odbornica Ženske zveze ter mnogih kulturnih in človekoljubnih ženskih društev.

Kmalu je uvidela, kako pogosto potrebuje bolgarska žena pravnih nasvetov in kako prepotrebno je poznavanje domačih in inozemskih zakonov vsaki ženi, ki se bori za žensko enakopravnost, da more uspešno utemeljevati svoje zahteve. Prav tako je Dimitrana Ivanova kmalu spoznala, kako trpi kmetica, žena iz nižjih slojev in sploh vsaka neizobražena žena pri upravljanju svojih rodbinskih zadev baš zato, ker ne pozna zakonov. Njene sodnijske posle vodijo moški odvetniki, katerim ne more vsaka žena zaupati svojih intimnih zadev. Zato je Ivanova kmalu sklenila, da se bo posvetila advokaturi, čeprav samo privatni, in bo tako lahko pomagala ženi. Bila je že precej v letih, ko se je vpisala na pravno fakulteto sofijskega vseučilišča in jo prav hitro absolvirala. Ko je delala zadnji državni izpit, mi je pisala gospa Julija Malinova: „Gospa Ivanova ima diplomu filozofske fakultete, a poleg tega, da ima moža, tri otroke in mora sama voditi gospodinjstvo, se pripravlja še za državni izpit na pravni fakulteti. In kadar si bo bolgarska žena priborila vsaj osnovne pravice, bo Dimitrana Ivanova gotovo prva borbena odvetnica, zagovornica po krivem obtožene ali zapostavljene žene... Takih, energičnih in odličnih feminističnih delavk, kakor je Dimitrana Ivanova, še ni veliko.“

L. 1827. je Dimitrana Ivanova napravila državne izpite z odliko in dobila pravico do advokature; toda na Bolgarskem zakoni še ne dovoljujejo ženam izvajanja odvetniške prakse. Vendar ima gospa Ivanova v Sofiji privatno pravno posvetovalnico, kamor se zatekajo žene po nasvete in pomoč v pravnih zadevah. Istega leta je začela izdajati tudi pravno žensko revijo „Žena“.

Od l. 1926. je Dimitrana Ivanova predsednica bolgarske ženske zveze ter urednica društvenega glasila „Ženski Glas“. Naj bo delo še tako težko, odgovorno in nujno, vedno je vesela in ljubezniva, vedno misli in pričakuje vse dobro, trdno veruje v lepšo bodočnost bolgarskih žen in žen vsega

sveta. Prepričana je, da so samo žene sposobne, spremeniti obči človeški red na boljše, ko ne bo več vojn in bo zavladal trajni, večni mir. Dimitrana Ivanova veruje v bratstvo narodov. S tako vero v ta svoja načela dela v ženski zvezi in daje smernice vsemu bolgarskemu ženstvu.

Za otroke brez doma

L. Megličeva

V Ameriki, v državi Michiganu, je v okolici mesta Detroita pred tremi leti neko društvo za zaščito osirotele in ubožne dece zgradilo Mladinski dom, ki se popolnoma razlikuje od vseh mladinskih domov, kar jih imajo v Ameriki in drugje.

Ta mladinski dom ni eno samo dolgočasno poslopje in vzgoja otrok ni samostanska. Po mnenju tega društva mora pojem in beseda „sirotišnica“ ali „zavetišče“ popolnoma izginiti. Otroci morajo dobiti domove, približno vsaj tako dobre, kakor bi jih morali imeti pri svojih skrbnih starših. Zato so Američani namesto velikega poslopja zgradili skupino majhnih hišic, ki jih imenujejo „Otroška naselbina“.

Ta naselbina je precej daleč od mesta, in vendar ne predaleč, ker marajo nekateri otroci obiskovati šole v mestu. Postavili so jo v zdrav kraj in na čist solnčni zrak. Naselbina obsega velikanski prostor, na katerem stoji nešteto majhnih, jako ličnih hišic. Ob vhodu v naselbino stoji upravno poslopje, ki je zgrajeno tako, da bi človek mislil, da je letno bivališče kakkega bogatina. Tudi hišice, v katerih bivajo otroci, so kakor majhne vile, vse med rožami in cvetličnimi grmi. Vsaka hišica ima spredaj veliko pokrito verando in v njej gugalnico, kakor jo ima itak vsaka ameriška hiša. Za hišico je igrišče, ki je namenjeno samo tistim otrokom, ki bivajo v njej. Sobice so opremljene preprosto in higijenično, vendar domače in udobno. Vse vile so opremljene s kopalnicami, s toplo in mrzlo vodo.

Naselbino obdajajo veliki travniki, drevesa in igrišča. Po travnikih se vije potok žuboreče vode. Ob bregu je nasajeno drevje in postavljene so težke klopi in mize, pri katerih se starejši otroci lahko v miru učijo ali pa prirejajo tam skupne picnike ali week-end izlete. Nikjer ne manjka trave, širokih potov, ozkih stezic, po katerih se otroci lahko svobodno gibljejo.

V teh posameznih hišicah stanujejo otroci od 2. do 18. leta. Mešani so torej po starosti in spolu, prav tako kakor doma v lastni rodbini. Pozamezni domovi so v oskrbi ženskih moči, ki jih otroci kličejo „mama“ in ki skušajo dati otrokom tisto ljubezen in skrb, kakoršne bi morali biti deležni pri roditeljih. Kadar pa ima „mama“ svoj prosti dan v tednu, tedaj jo nadomestuje druga ženska moč, ki jo pa otroci kličejo „teta“.

Otroci v tej naselbini, ki je bila še pred kratkim edinstvena v Ameriki, ne nosijo običajnih uniform. Vsak otrok je oblečen tako, kakor je najbolj primerno njegovemu zdravju in starosti. Barve obleke učinkujejo prijetno, ker izbirajo samo sveže in živahne, ki delajo otroka prikupnega in

njemu samemu napravijo čim več veselja. V poletnem času so otroci oblečeni zelo malo. Treba je izkoristiti zdravilne solnčne žarke in utrditi otrokom zdravje za zimo. Male, kratke hlačke zadostujejo v vročih dneh za vse otroke enako. Čisto mali otročički pa so po nekaj ur na dan popolnoma nagi na solncu. Starejši otroci so seveda napravljeni primerno svoji starosti, vendar velja tudi zanje: čim več golote, da more sonce do telesa.

Čas je razdeljen v učenje, igranje, delo in večerno molitev. Poleg učenja imajo otroci največ časa za igranje, ki pa je tako kakor učenje največkrat združeno z delom. Izkazalo se je, da se otrok več in hitreje nauči, če ga ne mučimo s suboparnim učenjem. Starejši otroci kosijo travnike z malimi ročnimi stroji, drugi zopet skrbijo za sadni, zelenjadni ali cvetlični vrt. Vsak starejši otrok ima odkazano svojo gredico rož, ki je samo njegova in ki jo obdeluje popolnoma sam. Nekateri otroci pomagajo pri gospodinjstvu, šivanju, pospravljanju sob, čiščenju parketov in kopalnic, brisanju prahu itd. Vsak otrok ima svoje delo strogo oddeljeno, ki je sicer prav malo, vendar mora otrok zato prevzeti skrb in odgovornost. Na vse te male dolžnosti so otroci silno ponosni in nepopisno so veseli svojega malega zaslужka, ki jim ga uprava vsak teden izplača za njihovo delo. Otroci se gibljejo popolnoma svobodno, le čut dolžnosti in odgovornosti se jim strogo privzga.

Otroci, kateri sami goje cvetlice in opazujejo, kako raste zelenjava in se razvijajo mlada drevesa, ne bodo nikdar poškodovali javnih nasadov, kakor se dogaja sedaj tako pogosto. Ti otroci bodo tudi vedno znali ceniti gospodinjstvo in ga bodo vse življenje opravljali z veseljem, ker so se ga naučili v veselju. Pri opravljanju hišnih del se nikoli ne dela razlika med dečki in deklicami. Vsak opravlja tisto delo, za katerega je telesno bolj sposoben in ga najbolj veseli. Deklice ne vzgajajo v kakih posebnih postręžljivosti ali ponižnosti in dečkov ne v lažnem kavalirstvu. Ljubezem in razumevanje do bližnjega je podlaga vsej vzgoji.

Ob deževnih dneh se otroci zbirajo v veliki dvorani, ki je v upravnem poslopju. Tam se otroci lahko igrajo, prepevajo, poslušajo radio ali navijajo gramofon. Pouk v petju in muziki dobivajo otroci doma.

Otroci, ki se nahajajo v tem domu, pa niso samo sirote, temveč tudi otroci revnih ali slabih staršev, pri katerih ne bi mogli imeti niti najpotrebnejšega ali pa bi bili moralno zgodaj pokvarjeni. Vendar ni namen tega društva, obdržati v naselbini otroke vso otroško dobo. Nekateri so tam le nekaj tednov ali mesecev. Uprava si zelo veliko prizadeva, da dobi za te otroke dobre stalne domove. Vse otroke, ki zapuste naselbino, adoptirajo zakonci brez otrok ali taki, ki žele poleg svojih otrok odgojiti še siroto, ki ji usoda ni bila tako mila kakor njihovim otrokom. Veliko otrok oddajajo samostojnim, neporočenim ženskam, ki imajo sredstva za vzdrževanje lastnega doma in je njihovo srce vedno hrepenelo po drobni sladki punčki ali malem zlatem fantku. To detroitsko otroško zavetišče ima v Ameriki velik ugled in ljudje se za gojence zelo zanimajo.

Ob sprejemu v naselbino zdravnik vsakega otroka natančno pregleda. Bolne otroke oddajo takoj na kliniko. V domu jako gledajo na prehrano,

saj je prav od hrane v glavnem odvisno otrokovo zdravje. Največ telesno in duševno šibkih otrok je med onimi, ki jim je v rani mladosti primanjkovalo primerne hrane.

Zobobola otroci v naselbini skoro ne poznajo. Zobovje uredi vsakemu otroku takoj ob sprejemu v naselbino in ga potem skrbno negujejo.

Otroci, ki so bili vzgojeni v staromodnih zavetiščih ali ubožnicah, navadno nimajo lepega spomina na svojo otroško dobo. Neprijazno poslopje, dolga vrsta železnih postelj, hrana, ki je bila pripravljena vse prej kakor z ljubeznijo in ki je malokateri dan zadostovala za otrokov večno prazni želodec, dolgočasna barva in kroj uniform, osorna zapovedovanja, stroga disciplina, hude kazni, prerano vstajanje, preveč dela in morda tudi preveč molitve ter malo časa za razvedrilo, pomanjkanje ljubezni ali morda celo zasmehovanje radi kakega prestopka staršev, to so spomini sirot, ki so odrasle po starodobnih zavetiščih ali ubožnicah.

Sirote iz ubožnic so ob koncu 19. stoletja smatrali za nekake izvrške človeštva. Pa tudi potem, ko so ti otroci odrasli, niso imeli v življenju nikdar tistega mesta kakor oni, ki so se lahko izkazali z rodovnikom. Sramotnega pečata „ubožnica“ jih je često rešila šele smrt.

Angleški pisatelj in veliki človekoljub Charles Dickens je v svoji knjigi Oliver Twist, katero je Župančič prevedel tudi na naš jezik, satirično opisal razmere, ki so takrat vladale po ubožnicah. V tej povesti je pisatelj izrazil ves gnjev in upor proti takratnemu družabnemu redu in takozvanim „ljudomilim angleškim zakonom“. Junak povesti Oliver Twist je zagledal luč sveta v ubožnici. Njegova mati, mlado in zapuščeno dekle, je umrla še tisti dan, ko je bil otrok rojen. Počilo ji je srce od žalosti. Nihče ni vedel, kdo je bila. Našli so jo vso onemoglo in nezavestno na cesti. V knjige so jo registrirali kot vlačugo brez imena, kajti strežnica v ubožnici jo je mrtvo okradla in utajila vse, kar je bila umirajoča izročila in naročila. Oliver je ostal v ubožnici in ni hotel umreti, kakor so pričakovali predstojniki. Ko je bil star eno leto, so ga poslali v rejo k brezsrčni in skopi ženski. Tam je preživel Oliver osem let skupno z drugimi otroki, ki so imeli enako usodo. Tam se je dodobrega naučil stradati, biti zaničevan, tepen, nikdar umit ali čisto oblečen. Samo kadar je rejnica dobila tajno obvestilo, da pride iz ubožnice obisk, jim je dala nekoliko več hrane, jih umila in čisto oblekla. Ko je bil Oliver star devet let, so ga vzeli nazaj v ubožnico, da se bo izučil kakega rokodelstva. V ubožnici je bila hrana še pičlejša. Predstojniki so sklenili, da ne smejo več izdajati toliko denarja za to zalego. Vendar niso pri tem veliko prihranili. Otroci so nagloma umirali in račun pogrebnih stroškov je zelo narastel. Dečki so bili popolnoma sestradani. Obleka je pokrivala samo še kosti in kožo. Od same lakote so kar divjali. Eden izmed njih je zagrozil, da bo ponoči pojedel svojega tovariša, če ne bo dobil vsak dan še ene skodelice močnika. Otroci so namreč dobivali trikrat na dan redek ovsen močnik in le ob nedeljah hlebček kruha. Lačni dečki so verjeli grožnji. Posvetovali so se in sklenili, da mora eden izmed njih h gospodarju in ga poprositi še za skledico moč-

nika. Odločitev je padla na Oliverja. Ko so zvečer dečki pojedli in polizali svoje skledice, se je Oliver dvignil in šel, ves tresoč se, h kotlu, iz katedrega je gospodar zajemal močnik. Trepetajoče je rekel:

„Prosim, gospod, jaz bi rad še malo.“

Razdeljevalec jedi ga izbuljeno pogleda in komaj slišno vpraša:

„Kaj si rekel?“

„Prosim, gospod, jaz bi rad še malo močnika,“ je ponovil Oliver. V tistem hipu je gospodar mahnil Olivera z zajemalko po glavi. Stresel ga je z rokami in kričal, kje je birič.

Predstojništvo je ravno svečano zborovalo, ko plane razdeljevalec hrane močno razburjen v sobo in nagovori predsednika v visokem stolu:

„Oprostite, gospod, Oliver Twist je hotel imeti več.“

Učinek teh besed je bil, kakor bi bilo treščilo mednje. Vsi so osupnili.

„Več!“ je vzkliknil predsednik, umirite se, gospod Bumle, in odgovorite mi razločno. Ali naj mi tako razumemo, kakor da je zahteval še več, ko je prejel večerjo, ki jo določa prednik?“

„Tako je, gospod!“ je odgovoril Mr. Bumle.

„Tega fanta čakajo še vislice,“ je rekel gospod z belim telovnikom. „Povem vam, ta fant bo še visel...“

Odkar je bila ubožnica, se še ni nikdar nobena sirota predrznila prositi za malo več jedi. Olivera so zaprli v klet, kjer je ubogo dete bridko jokalo in klicalo svojo mamo. Na vrata ubožnice pa so nalepili oglas, da Olivera oddajo komurkoli in v katerikoli namen proti odškodnini 5 funtov. Za dečka se je posebno zanimal neki dimnikarski mojster, ki je ubil že štiri dečke s tem, da je zažgal dimnik, ko je bil deček notri. Vsak drugi dan so pripeljali Olivera v obednico, ko so drugi jedli, in ga tam bičali v svarilo drugim. Jesti ni dobil ničesar, le moliti je moral z njimi in prositi Boga, naj mu odpusti ta strašni greh.

Razmere, ki so opisane v tej knjigi, so vladale v Evropi še celo 19. stoletje in vladajo ponekod tudi še danes. To delo je zrevolucioniralo v Angliji sistem in zakone, ki so do takrat podpirali tako postopanje.

Položaj v ubožnicah se je od takrat močno spremenil, dasi moremo v tem pogledu zaznamovati največji napredek šele v povojni dobi.

Svet se je začel nekako bolj socialno usmerjati.

* * *

Amerika se v najvišji meri zaveda vseh dolžnosti do otroka. Vsakemu otroku, ki nima doma poleg svojih ljudi, mu ga je treba dati. Otrok ima pravico do doma in ne do ubožnice ali zavetišča. Na ta novi sistem odgajanja otrok v Ameriki so nekateri gledali spočetka zelo skeptično, toda po treh letih obstoja se je izkazalo, da je bila zamisel Mrs. Frances Knighte o modernih domovih za otroke odrešilna. Otrokom se ni treba več bati in tresti od strahu in nič več jim ni treba korakati v vrstah kakor kaznjencem. Z vzgojo, ki jo imajo otroci danes, dosegajo vse tisto, kar ni šlo prej ne s palico ne z osorno besedo. Vzgoja je združena z delom, razvedrilom in lju-

beznijo. Po tem vzorcu se bodo sedaj preurejali vsi mladinski domovi v Ameriki.

Otrok sam ne ve, česa potrebuje in kaj bi moral imeti, dobro pa čuti, da nekaj ni prav. Zato najdemo ravno po zavodih toliko mračnih, plahih in upornih otrok. Ker ni otrok sam nikdar dovolj jasno in glasno protestiral, smo imeli zavest, da smo storili vse, če smo dali otroku streho in skrbeli, da ni bil lačen in da ga ni zeblo. Da ima pa vsak otrok povrhu pravico še do ljubezni, tega nismo nikdar pomislili in nikdar nismo pogledali v nesrečna otroška srca.

Kar doživi otrok v svoji otroški dobi, se nikdar ne izbriše iz njegovega spomina, pa naj bodo to dobri ali slabi spomini. Če premostrimo danes življenje nešteti mladih zločincev, bomo skoro pri vseh našli zelo žalostno detinsko ali mladostno dobo. Od svojega prvega dne so bili odveč na svetu. Nihče ni z veseljem pričakoval njihovega prvega krika v življenje. Vedno so bili vsem v napotje, vsem v nadlego, nihče jim ni nikdar dal ljubeznive besede, nihče jih učil dobrega z lepo besedo, nihče jim ni pomagal delati poti v življenje. Kaj moremo potem pričakovati od teh ljudi? Kako se moremo tako strašno zgražati nad njihovimi dejanji? Ali more človek, ki ni nikdar prejel nobene dobrine, dati družbi kaj posebno dobrega? Kaj je storila družba zanj takrat, ko se je morda lačen in prezebel potikal okrog? Ali mislimo, da ti otroci nimajo potrebe in pravice do prijetnega doma, čiste postelje in tople hrane? Ali res mislimo, da je to potreba in pravica samo nekaterih otrok? Te nesrečneže spozna družba za svoje člane šele takrat, ko ji store zlo in ko se lahko nad njim zdivja. Krivica se jim je zgodila že z rojstvom, krivica se jim je godila vse življenje, ker jim ni nihče dal tega, kar jim gre po božjih in človeških zakonih, a največja krivica se jim godi takrat, ko jih peljejo na vislice.

Nikdar bi ne smeli pozabiti, da se ni nihče rodil iz lastne volje, nihče si sam izbral svoje otroške usode in da smo vsi rojeni iz iste nujnosti in po istih človeških zakonih. Zato imamo vsi ljudje na svetu enake pravice in enake dolžnosti. In če komu nismo dali pravice, ne zahtevajmo od njega dolžnosti!

Pri nas smo začeli mladinske domove šele ustanavljati. Kar jih je bilo pred vojno, so bile le kasarniške sirotišnice najstarejše vrste. V njih se je vzgajala mladina tako, kakor jo je opisal Ivan Cankar v knjigi „Hiša Marije Pomočnice“. Če je sedaj prodrlo spoznanje, da moramo za mladino storiti več, ker je mladina bodočnost naroda in države, mora prodrati tudi spoznanje, da moramo seči po najmodernejših metodah. Pri tem pa ne smemo misliti, da to, kar je izvedljivo drugje, ni izvedljivo pri nas.

Najprej je seveda potrebno, da se otresemo tiste nesrečne in nekrščanske miselnosti, da spada skrb za mladino v področje dobrotelnosti in da morajo biti uboge sirote na vse mogoče načine ponižane in po vrhu še iz dna srca večno hvaležne svojim dobrotnikom, kateri pa niso storili zanje nič drugega kakor svojo dolžnost.

Zavedajmo se, da ima otrok pravico zahtevati vse, kar bi moral imeti pri dobrih in skrbnih starših, ne da bi moral zato moledovati in komu izkazovati posebno češčenje. Potem bi šlo tudi pri nas, zakaj stroški za tako mladinsko skrb bi bili celo manjši kakor pri starem sistemu. Po starem sistemu izdajajo oblasti velikanske vsote za otroke, ki jih imajo v reji po deželi ali po različnih zavodih. Če bi tudi mi imeli mladinske domove po ameriškem sistemu, bi vsi otroci, katerih bi nihče ne sprejel za svoje, lahko ostali v domu, ker bi bilo za vse dovolj prostora. Ti otroci bi obiskovali šole ali pa se izučili kakega rokodelstva. S tistim denarjem, ki oblasti vzdržujejo otroka zunaj, bi se potem otrok lahko vzdrževal doma v zavodu. Prav gotovo bi se dalo pri takem postopanju še kaj prihraniti, saj je izdelek za prehrano ene osebe v velikem gospodinjstvu minimalen.

Banska uprava in mestna občina ljubljanska izdajata vsako leto na sto in sto tisočev za same podpore raznim dobredelnim društvom. Sto in sto tisočev izdajo za rejnine otrok. Poleg tega vzdržuje banovina še lastna dva dečja doma: enega v Ljubljani, ki ima prostora za 22 otrok, drugega v Mariboru, ki ima prostora za 70 otrok. Ti domovi so še vedno veliko premajhni, da bi mogli živeti v njih vsi otroci, ki jih banovina prevzame v oskrbo. Zato morajo otroci na deželo ali v druge zavode.

Mestna občina ljubljanska nima nobenega svojega dečjega doma. V mestu in okolici vzdržuje takozvana „Dečja dnevna zavetišča“, kjer so otroci lahko podnevi in tam dobivajo tudi hrano. Za vse tiste otroke pa, ki potrebujejo stalne oskrbe, plačuje občina ravno tako kakor banovina rejnino zunaj.

Če bi združili vse te velikanske svote, ki se letno izdajajo v katerikoli obliki za revne otroke, ter bi delo nekako centralizirali in tako uredili, da bi imela banovina, občina in vsa javnost pregled in kontrolo, bi se tudi mi lahko približali ameriški idealu mladinskih domov. Bodoče delo za mladino bi se moralo organizirati tako, da bi oblasti ne dajale podpor dobrodelnim društvom za revne otroke, temveč tako, da bi dobrodelna društva v katerikoli obliki sodelovala z banovino.

Če bomo skrbeli za mladino, katero je usoda oropala roditeljske ljubezni in skrbi, ter jim pomagali, da postanejo koristni člani družbe, se ne bodo pozneje vračali moralno pokvarjeni v nesrečo sebi in družbi. Kapital, ki ga bomo vložili v njihove duše in telesa, se bo bogato obrestoval njim in nam.

Skrb in odgovornost za osirotelo mladino je sveta dolžnost vsakega posameznika, kateremu je bila usoda milejša.

„Poslednje ustoličenje“ na Poljani v Mežiški dolini 1. sept. 1935.

Ivanka Žmavčeva

„Saj se je tudi v pravljici sami trnje
razklenilo, ko je prišel čas...“

Gospodovski knežji kamen, ki ga trnje obrašča že od l. 1914., smo v mi-
slih prestavili na Poljano, ga očistili stoletnih mahov, se zbrali ob
njem in prisostvovali Brenkovi igri „Poslednje ustoličenje.“

Vsa Mežiška dolina od Dravograda pa tja gori do Črne je bila zbrana
tu, vsi sloji so kot v pravljici hoteli prikazati enega najlepših in najbolj
tragičnih dogodkov v slovenski zgodovini: poslednje ustoličenje.

Tu plemstvo — tam kmečko ljudstvo. Vladajoča hiša je Ernest Železni
z ženo Cimbergo. Predstavnik višjega plemstva je Henrik IV., grof goriški.

Kmeti, katerega so izmozgale prirodne nesreče, stoji nasproti po-
mehkuženemu in razuzdanemu plemstvu. Iz svobodnega rodu Edlingerjev
je hercog Šater, ki daje pri ustoličenju knezu oblast nad deželo. Spomladi
l. 1414. se začuje po slovenski zemlji novica: „Knez Ernest se bo dal ustoli-
čiti.“ Tisoč novih upov in nad je napolnilo slovenska kmečka srca, saj je
bilo trpljenja dovolj in bede dovolj. Mar bo zopet mir v deželi in stara
pravda?

Od vseh strani se zgrinjajo ljudje na slavnostni dan, da vidijo obred,
ki ga že več ko 100 let ni bilo. Pastir Rok ve vse, kar se je zgodilo pred sto
in še več leti. Z gora prihaja. Dva dni pred ustoličenjem sreča meniha Ci-
rila, ki je pobegnil z Osójskega samostana, Salzburška cerkvena oblast ga
zasleduje, ujeti ga hoče in odstraniti, ker svojim rojakom odpira oči in
oznanjuje vero v slovenskem jeziku.

Z mnogim spremstvom prihaja knez v deželo. V bližini krnskega gradu
ga po naročilu goriškega grofa Henrika IV. napade roparski vitez Ravbar.
Ubiti hoče Jurija, Šaterjevega sina, sina knežjega kmeta, ki je bil pred-
stavnik ljudstva in izročal knezu oblast v deželi. Z njim bi moral izumreti
rod, ki spominja kneza na poniževalni način ustoličenja, da mu je narod
sam iz svojih rok izročil oblast. Henrik se ta načrt ponesreči. Jurij celo
reši smrti knezovo ženo Cimbergo. Rešeni odidejo v krnski grad.

Tam gori od Zile, od Drave, od Aniže, od vseh koroških rek in jezer
prihajajo vedno nove množice ljudi. Toda samo trije izmed vseh vedo ja-
sno, zakaj se bo dal knez ustoličiti. Ne zato, da spoštuje narodove pravice,
ampak da utrdi svoj lastni politični položaj. Nevarnost plemstva v lastni
deželi mu preti in divji Turki, ki se zajedajo vedno globlje v Evropo.

Šater skliče v noči dva dni pred ustoličenjem kmečko večje. Kmečki
fantje in možje iz vse dežele naj se zbero ob knežjem kamnu. Svobodni
kmet Šater jim z živo besedo razjasni položaj in zahteva v teh resnih dneh
ustoličenja sloge od njih. Toda mladina njegovih besed ne razume. Fantom
načeljuje Šaterjev sin Jurij, ki ljubi Ravbarjevo hčerko Veroniko. Dva ta-
bora nastaneta: očetje in sinovi. Ljudstvo odhaja nezadovoljno.

Dan pred ustoličenjem lovi knez Ernest zajce z gospodo. Obenem sodi svojega napadalca viteza Ravbarja. Henrik Goriški zahteva zase odškodnino. Svojo hčer Veroniko pa mora dati Ravbar šaterjevemu sinu Juriju. S to zvezo ga hoče Henrik odtujiti, da ne bo kmet nikdar več ustoličeval kneza.

Omamljen je Jurij od lepe, lahkomiselne Veronike Ravbarjeve, nase pozablja in na svoje preprosto kmečko dekle Hanko. Sanja, da bo vitez na Ravbarjevem gradu.

Ustoličenje. V prazničnih nošah je ljudstvo zbrano krog knežjega kamna, na katerem sedi knežji kmet Šater s prekrižanimi nogami. V rokah drži rovaš — staro palico z zarezi, ki pomenijo število knezov, katere je njegov rod ustoličil. Ponosno govori svojemu sinu Juriju o zgodovini svoje hiše.

Knez prihaja. Ne razume pa šaterjevih besed, njegovega jezika. Šaterju se zmračí lice, ljudstvo je razočarano. Henrik, grof Goriški, pojasni knezu, naj stopi na kamen in zamahne na vse štiri strani neba z mečem v znamenje, da bo narod čuval in mu bo pravičen. Šater mu da iz kmečkega klobuka piti studenčnico. „Da se boš za vse večne čase zavedal, da je tvoja moč le kmečkega izvora, in v opomin, da bo tvoje življenje skromno in preprosto, kot je kmetovo življenje. Udarjam te na lice v opomin! Če boš kršil svoje obljube in dolžnosti, je narod oproščen pokorščine in se ti lahko upre. Prepuščam ti zdaj kamen. Vzemi ga v last in deželo!“ Trikrat vodi ljudstvo kneza krog kamna in poje Bogu hvalnico, da je dal zvestega vodnika, pravičnega sodnika. Ob strani stoji gospoda in se smeje starodavnemu obredu.

Po ustoličenju kuri zvečer narod kresove vojvodi na čast. Pleše in prepeva po starem običaju. V svojem romanju spozna Jurij, da ga Veronika ni nikdar ljubila in da si je on želel samo njenega gradu. Ta večer se pri grmadi srečata s Hanko. Povesta si, da se bosta vzela. Fantje ukradejo Juriju nevesto in jo odvedejo v vas. Jurij jo išče. Ernest pride v kmečki obleki med ljudstvo, prekriža Henriku načrte, ko hoče ujeti meniha Cirila, pomiri ljudstvo in spozna, da je pametnejše od voditeljev. Ljudstvo odhaja v vas s pesmijo „Gor čez izaro...“

Od takrat je zapisal čas v svojo knjigo 500 trdih let. Knežji kamen so v tem času prenesli v Celovec. Tam gori na Gosposvetkem polju pa še stoji vojvodski prestol kot spomin in opomin in zemlja je tam še vsa taka kot tedaj, preprosta in lepa in v svoji preprostosti nepopisno bogata. Morda bo čakal naš spomin tam v osrčju Korotana še 500 dolgih let, da se bo trnje samo razklenilo... Bog ve, zakaj?

Književnost in umetnost

Milka Žicina: *Kajin put.* (Kajina pot.) To je prva knjiga pri nas še neznanе srbske pisateljice. Milka Žicina prihaja iz najnižje, najštevilnejše in najvažnejše plasti našega naroda — iz malokmetске rodbine, in knjiga o mali Kajji menda začetek njenega lastnega življenjepisa.

„Kajin put“ je povest o življenju majhne kmetске deklіce od njenega šestega do dvanajstega leta in obenem povest o propadanju in razbitju kmetске rodbine. Mala Kaja je iz siromašne kmetске družine, hči pijanca, ki se večinoma potepa po gostilnah, prihaja domov pijan in pretepa ženo. Od vseh številnih otrok — osem jih je — je ona edina, ki zna v takem času z očetom ravnati: kadar mati in starejše sestre zbeže pred nasilnim pijancem, ga Kaja sprejme in čaka, da se zdvija, potem pa da drugim znak, da se lahko vrnejo. Vendar Kaja ljubi očeta, posebno kadar je trezen in dela, ter se sramuje zanj, kadar pijan kolovrat po cestah.

Mati in tri starejše sestre hodijo v vas na dnino, Kaja pa doma gospodinji in pazi na male bratce. Vsa srečna je, ko sme prvič v bližnji trg v šolo in dobi zato celo novo obleko! Z vsa nežnostjo otroške duše se njena domišljija oklene lepo oblečene učiteljice, dokler ne opazi, da ima učiteljica rada samo male tržanke, ki so lepo oblečene in katerih matere pozna. Tedaj se Kaja v svojem razočaranju zateka k materini ljubezni, močneje vzljubi svojo revno, zgarano mamо. Bolj kot kdaj na vasi začuti v trški šoli razliko med revnimi in bogatimi. Doma se pred žalitvami zateka v svoje domače delо, ki jo navdaja s ponosom in veseljem, v šoli se družī s kmetskimi tovarišicami, posebno rada ima krepko in pametno Soko. Soka je hči bistręga, umnega kmeta, ki je potoval po svetu in se učil, in zdaj modro uči svojo hčerko in njene male prijateljice, kako se je treba učiti, delati in se zavedati skupnosti.

Tako poteka Kajino otroško življenje kljub vsej revščini zadosti normalno — ob malih rabukah v šoli in doma, v igri in učenju — dokler je ne zadene strašna katastrofa: mati umre za zastrupljenjem krvi, ko si poizkuša odpraviti devetega otroka. S tem se rodbina razide. Najstarejši sin je že dolgo v tujini. V knjigi se javi samo v sanjah male Kaje kot veliki brat, ki bo prišel, jo rešil vseh težav in jo odvedel s seboj... Zdaj gresta še dve starejši sestri na delо v trško tovarno, tretja kot služkinja tudi v trg, majhne bratce vzamejo k sebi so-rodniki — saj bodo kmalu za pašo — Kajo pa da oče k bogatemu kmetu Moji za deklо.

Dvanajst let stara punčka bi morala še hoditi v šolo, a kaj to briga gospodarja! Sestradani, zapuščeni otrok bi se rad oklenil nove gospodarice, a kmalu opazi, da ga le izkoriščajo, da zanj ni dobre besede. Nekoliko lažje ji postane, ko se sprijazni s svojim tovarišem, petnajstletnim pastirjem Markom, siroto, ki služi že od ranega detinstva in ni še nikoli videl šole. Oba otroka morata naporно delati, a obljubljenega plačila — ene obleke na leto in Marku še sto dinarjev — ne vidita nikoli. Posebno v odrasčajočem Marku se vedno bolj nabira divja jeza proti izkoriščevalcem. Do izbruha pride, ko najde Mojnica neko nedeljo otroka s knjigo v senu in ju grdo opsuje kot pokvarjena in nemoralna. Ko doume Marko, česa ju Mojnica sumi, plane nanjo s psovkami in se je tudi dejansko loti. Otroka zbežita, potem ko sta naredila kolikor mogoče veliko škode v hlevu in vozarnici, v širni svet. To je konec knjige — konec, ki ni konec in zahteva nadaljevanja, katerega najbrže misli pisateljica še napisati.

Knjiga je napisana z izredno toplino in psihološkim razumevanjem otroške duše, kakor ga redko kje najdemo. Z razumevanjem mehkega otroškega srca, ki potrebuje ljubezni in jo povsod išče, ki je pripravljeno ljubiti vsakega odraslega in o vsakem misliti samo dobro, dokler se ne razočara; z razumevanjem otrokovega veselja do koristnega dela, če mu le puste veselje, da dela s a m, ne da bi mu

kdo neprestano ukazoval in ga grajal. Nekaj stavkov iz te knjige naj bi si zapisal v spomin vsak vzgojitelj. V tem pogledu je posebno posrečen prizor, ko zajeze vaški otroci potok brez povelja, iz lastnega nagiba, v dvodnevnem težkem delu, najprej zato, da bi si naredili kopališče, potem pa da naredo pralnice materam. Kako se vsi ponosno vračajo z dela domov v vas.

Pretresljiv je prizor materine smrti. Kaja ostane doma pri bolehaajoči materi. Brez razumevanja, a vendar z zlo slutnjo sledi raznim poskusom obupane matere, da bi izzvala splav, in gleda, kako pripravlja vreteno, s katerim končno izvrši usodno dejanje. Ves tisti dan se Kaja oklepa matere z vročo otroško ljubeznijo kakor še nikoli — a čez dva dni je mati mrtva. Pretresljiva je tudi želja male Kaje po učenju, po šoli — kako teka v prostih urah k starejši Soki, da bi se še kaj naučila, in žalostna toži Marku: daleč so že! In končno se še ponosni Marko ukloni in se uči pri njej vsaj čitanja in pisanja. In vse to je povedano tako pristno in toplo, da ni mogoče dvomiti, da je to preživljeno in premišljeno. To je knjiga o slavonski vasi, kakor je Slovenci o svoji še nimamo, in obenem knjiga o otroku, kakor sem jih redko kje čitala. Nekako nehotе odpira pogled v množico vaških problemov, v težke socialne krivice, ki jih trpe revni kmetjski otroci. Kako bo mala Kaja zase rešila te probleme, je samo nakazano v pogovorih z borbeno Soko in njenim očetom, modrim čikom Petrom, ter pri sestanku Kaje z njenimi sestrami, tovarniškimi delavkami v trgu.

Vsekakor je Milka Zicina med najboljšimi našimi pisatelji in bomo z zanimanjem pričakovali njenega nadaljnega dela. „Kajin put“ nam obeta jugoslovansko pisateljico evropskega formata.

Olga Grahorjeva

Dr. Ksenija Atanasijević: Blaise Pascal (Človek in mislec). Beograd 1935. Po temeljiti studiji življenja in filozofije veleuma Baruha d'Espinose je dr. Ksenija Atanasijević posvetila svoje najnovejše delo francoskemu pisatelju, filozofu, fiziku, aritmetiku, geometru, mislecu, moralistu, sociologu, apologu krščanstva ter mistiku Blaisu Pascalu. Kakor so o vsakem velikem duhu mnenja vedno različna, tako so tudi o Pascalu. Znano je, da je bilo njegovo življenje mučeniško-svetniško, vendar je skušala francoska pisateljica d'Orliac odkriti v njem zverčloveka na podlagi Freudove teorije. Naša filozofka pa dokazuje z znanstvenimi dokazi, da je delo omenjene francoske književnice plod gole fantazije brez stvarne podlage. Z njej lastno točnostjo in razumnostjo dokazuje dr. Ksenija Atanasijević svoje zaključke o visoki moralni osebnosti velikega misleca Pascala. Sledi analiza njegovih spisov, zlasti znamenitih „Misli“, ki so fragmenti apologije krščanstva, ktere pa ni dovršil, ker je prerano umrl. Po njegovi smrti so jih razni znanstveniki urejevali po vsebini, vendar jih strogo znanstveno ni moči urediti. Glavna poteza jim je Bog in ničevnost tega sveta. Pascal je kakor srednjeveški alkemik kombiniral svojo znanstveno nadarjenost z mističnim hrepenenjem, da si utre široke steze do transcendentnega (nadzemeljskega) kroga in da najde nečuten prehod k njemu.

Pascal je pripadal janzenistični sekti in je bil odkrit sovražnik jezuitov. V pisnih „Les Provinciales“ ostro napada svoje nasprotnike ter ognjevitо brani nazore janzenistov. Dr. Kseniji Atanasijevići se je posrečilo, izklesati veren lik tega velikega Francoza, ki je poleg svoje mistične duhovnosti obdaril tudi znanost s pomembnimi odkritji (matematiko in fiziko). Njena naloga ni bila lahka. Razbrati iz njegovih del tako razčlenjeno dušo ter jo spojiti v celoto, pri tem pa kritično upoštevati številne podatke in vire o Pascalu, to zahteva resnično poglobitev v delo. Tudi to znanstveno delo je napisala živahno, zanimivo in v lepem jeziku, ki prehaja s snovjo od suhoparne znanosti v poezijo.

M. Ž. K.

Dr. Vilma Janiševa-Rašković: Biologija žene i njen socijalni značaj. I. deo. Beograd 1934. Pisateljica je že v naslovu označila namen knjige: pokazati ženo v luči njene biološke strukture in socialne važnosti. V teh dveh pravcih je dosledno, z medicinskega in praktičnega življenjskega vidika obdelala prav raznovrstna vprašanja, kakor spolne ženske organe, nosečnost, obolenja, higijeno v vseh ob-

dobjih ženinega življenja, pomen biološkega življenja za organizem žene in za človeštvo, socialne probleme z ozirom na nosečnost in materinstvo, posvetovalnice za noseče žene, materinstvo poklicne žene itd. Žene preslabo poznajo sestavo svojega telesa in prvobitne zahteve svoje narave — pravi v uvodu. Knjiga hoče pokazati ženi materinstvo z najčistejše zdravniške strani kot prirodni proces, katerega mora preiti vsaka zdrava žena. Dr. Janiševa trdi, da je izvrševanje biološke funkcije ženi neobhodno potrebno: ako si hoče žena ohraniti zdravje tudi za starost, mora roditi najmanj trikrat, a največ šestkrat, kakor so pač socialne prilike. Materinstvo mora biti vsaki zdravi ženi najnujnejša življenjska naloga. V ženi se mora vzbuditi socialna zavest, da ne čuti samo sebične ljubezni do svojega deteta, marveč pojmi materinstvo kot ponosno dolžnost do človeštva. Ne samo žena gospodinja, temveč vsaka zdrava žena bi morala biti mati, tudi ročna delavka in žena v visokem intelektualnem poklicu, kajti „vrsta dela ne more spremeniti materinskega gona“. Da ne bo materinstvo v telesno škodo materi in otroku, si mora žena določiti za porode tisto dobo, katero ji je odredila narava. Avtorica svetuje ženam, naj smatrajo 21. leto kot prvi, 30. leto pa kot zadnji rok za porod prvega otroka. Najprimernejša leta za prvo nosečnost so med 22. in 25. letom. Ker se pa radi gospodarskih prilik može žene danes v mnogih primerih šele med 35.—40. letom, se ženi tudi takrat ni treba odreči materinstvu, ako je zdrava. Vendar naj vsaka žena gleda, da izkoristi svoja mlada leta za materinstvo, saj traja doba njene sposobnosti za delo najmanj 40 let, in od te dobe je treba posvetiti le nekaj let biološkim funkcijam. Statistično je tudi dokazano, da itak dožive žene višjo starost kakor moški in da traja njihova sposobnost za delo dalj kakor pri moškem.

Pisateljica zastopa v vseh vprašanih strogo zdravniško stališče, vendar si nikjer ne zapira oči pred neizprosni zahtevami sodobnih socialnih prilik. Žena mora kakor moč živeti v živem življenju. K temu jo silijo ali gospodarske stiske, ali želja po neodvisnosti, ali veselje do dela samega, ali spoznanje, da ima tudi ona dolžnosti in pravico sodelovati v gnotni in duhovni prid človeštva. Kajti marsikdo ne dela samo zato, da si krije izdatke za obstanek. Ako bi bil cilj človeškega življenja samo v ohranjanju življenja, bi bil ostal človek samo lovec in poljedelec ter bi ne stremel po napredku. V tem primeru bi bila tudi žena ostala samo gospodinja. Toda človeška narava sama ne more smatrati dela samo za ekonomsko in egoistično zadevo, temveč tudi za ideološko in altruistično. Voljo za delo, fizično ali razumsko, pa je treba spoštovati, odlične sposobnosti negovati, naj jih ima moč ali žena, in treba jim je dati priliko, da se razvijejo. Iz teh razlogov tudi dr. Janiševa zahteva, naj ima žena neoviran dostop do kateregakoli dela. Biološka stran njene narave pa je pri tem ne sme ovirati, zakaj prava sodobna žena živi tako, da spravi v lepo soglasje svojo biološko nalogo in življenjski program. Duh sedanjega časa, mrzlična borba za življenje, v katerem aktivno sodeluje, jo dela čvrsto in odporno. Zato je menstruacija ne sme nikdar motiti pri izvrševanju dela. „Odločno je treba zastopati mnenje, da mora zdrava žena preiti vse neprijetnosti, katere ji morda povzročajo menstruacija, ker se dajo te neprijetnosti zlahka prenašati, a postajajo neznosnejše, če žena osredotoči nanje svojo pozornost. Nepotrebno gibanje ali nepotrebne napore, posebno pa zabave, naj žena takrat le opušča, nikakor pa ni treba, da zanemarja svoje vsakdanje delo. V tem pravcu se mora deklica vzgajati že takoj v začetku pubertete. Kakšno delovno moč naj bi pa predstavljala žena, četudi samo gospodinja v svoji hiši, ako bi se vsakih 28 dni smatrala 4—5 dni nesposobno, ali vsaj deloma nesposobno za delo ter bi pri tem brez potrebe žrtvovala 15—18% svojih dni v dobi spolne zrelosti.“ Kakor pri puberteti, menstruaciji in nosečnosti, tako opozarja avtorica tudi pri klimakteriju na razne težave in daje nasvete, a zopet pripominja: „Žene, ki po cele dneve delajo, ki se ne utegnejo preveč ukvarjati s premišljevanjem o svojem stanju,

neprijetnosti gotovo lažje prenašajo kakor one žene, katerih življenjski smisel je samo skrb za lastni fizični blagor in zadovoljstvo.

Današnja žena, ki ne vidi več svojega življenjskega cilja samo v bioloških funkcijah, sprejema nastop klimakterija bolj ravnodušno, ker je prepričana, da pomeni izguba menstruacije zanjo samo nemožnost oplojenja in da ji ostanejo užitki, katere ji je dajalo življenje doslej, še dalje pristopni. Sedaj žena lahko podvoji delavnost v svojem poklicu in društvenih dolžnostih, ker je ne bodo raze faze njenega biološkega življenja več motile pri delu."

Poleg koristnih zdravstvenih pripomb in navodil se je avtorica pomudila tudi pri socialnih problemih, ki često še bolj kakor bolezni otežujejo ženi zdrav razvoj in pravilno biološko izživljanje.

Pubertetna doba prinaša zlasti malokrvnim deklicam mnogo težav. Tovarniška in strojna dela so skoro vsa škodljiva mladim dekletom. Dokler nima deklet urejene menstruacije, bi se ne smelo lotiti napornega dela. V teh letih bi se moralo deklicam skoro sleherno pridobitno delo sploh prepovedati in oblast bi morala strogo nadzirati vrsto in čas zaposljenja. Neopisne važnosti za ženo in človeško družbo pa je vsestranska zaščita matere, ki dela izven doma. Ni prostora, da bi navedla številne pisateljčine predloge, po katerih bi morali mož, oblast in družba ščititi vsako nosečo ženo, mater dojiljo in otroka, da bi mogla žena v pravih letih s primerno telesno močjo in duševnim mirom ter brez bojazni za svoj gmotni obstoj porajati človeštvu mlada življenja. Umevno je, da ima pisateljica, ki gleda organizem žene in njen pomen za človeštvo s prodornim očesom zdravnika in s pogledom sociologa, tudi stroge zahteve glede zdravja novega rodu in se zavzema za materinske posvetovalnice in dečje domove po vseh delavskih okrožjih, v prvi vrsti pa za omejevanje oz. prepoved nosečnosti v onih primerih, ki bi imeli za posledico rojstvo telesno ali duševno bolnega rodu in s tem ogromno obremenjenje družbe. V dokaz navaja med drugim primer, ko je stala samo ena telesno in moralno nezdrava družina državo 2.500.000 dolarjev! Iz istega razloga, iz skrbi za zdrav zarod, pa zahteva pisateljica, da mora človeška družba dati vsaki ženi, ki je biološko sposobna in ki čuti obnem voljo in odgovornost za odgoj deteta, pravico do materinstva, in da morajo veljati za vsako mater, poročeno in neporočeno, enaki državni in družabni zakoni.

P. Hočevarjeva

„Naša pota“ je slovensko-hrvatska revija za pospeševanje tujškega prometa, kakoršne smo že dolgo pogrešali. V stvarnih, temeljnih, a poljudno pisanih člankih odkriva krasote naše domovine. V mojstrskih slikah pa občudujemo lepoto naših gora, veličino našega morja, slikovitost našega Juga; pa tudi zanimivih slik iz naših gozdov, letovišč, naših lepih mest ne manjka v njej. Kdor rad potuje, bo oživljal ob tih slikah svoje spomine, ali si bo ob njih sestavljal načrte za bodočo potovanja; komur ni dano, da jim potoval, bo v reviji našel nadomestilo za potovanje in izlete.

„Naša pota“ bi morala predvsem najti pot v vse naše kolonije. Naši emigranti so najbolj izpostavljeni nevarnosti, da jim veliki svet zabriše spomin na domovino; kaj kmalu se privadijo meriti svoj rojstni kraj s tujim merilom. Z revijo „Naša pota“ bi si osvežili spomine; s ponosom bi lahko razkazovali v svetu domače lepote. Predvsem pa naj bi služile slike in spisi iz domovine kot najvažnejše sredstvo za vzgojo jugoslovanske najmlajše generacije, ki se rodi na tujem in ki se vzgaja v tujem duhu. Temu našemu naraščanju je treba že v rani mladosti vcepiti ljubezen in spoštovanje do domovine. Pomožnih sredstev za vršitev te naloge, žal, nimamo ravno v izobilju; zato moramo izrabiti vse, kar imamo. Med temi sredstvi zasluži revija „Naša pota“ odlično mesto.

Priporočamo zato revijo „Naša pota“ našim naročnicam v tujini. Naj jo pridno prebirajo v domačem krogu, a one, ki imajo po svojem položaju stike s premožnimi domačini, naj ne zamude prilike, da se pred njimi postavijo s slikami iz svoje lepe domovine. Revija se naroča v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. M. M.

Drobne vesti. „Klub likovnih umetnic“ v Jugoslaviji ima v Zagrebu lepo razstavo. Med članicami je tudi 11 slovenskih slikaric. — Mara Kraljeva, ki je imela skupaj z možem, likovnim umetnikom Tonetom Kraljem, sijajno uspelo razstavo na Dunaju, je odpotovala za nekaj mesecev na Goriško, kjer bo sodelovala pri slikarskih delih svojega moža, ki je dobil večja naročila po tamkajšnjih krajih.

Desanka Maksimovičeva, beograjska profesorica, pesnica in pisateljica, je prejela književno nagrado Aleksandra Popovića Din 5000.

Obzornik

Westfalske Slovenke v domovini in tujini. Septembra so trije veliki avtobusi pripeljali v Ljubljano — in dalje na Oplenac — naše izseljene rudarje z Westfalskega. Med njimi je bilo tudi nekaj njihovih žen in hčerk. V našem uredništvu sta se zglasili ga. Ana Korentova iz Bura in ga. Ivanka Lončarjeva iz Gladbeka. Pripovedovali sta nam prav razveseljive in zanimive stvari iz življenja naših rudarjev.

Slovenske žene na Westfalskem imajo že 12 ženskih društev, ki so se ustanovila v zadnjih treh letih in ki štejejo po 50—40 članic. V Gladbeku imajo društvo „Kraljica Marija“, in visoka gospa je tudi prevzela pokroviteljstvo. Društvu predseduje ga. Ivanka Lončarjeva, ki je sicer rojena na Westfalskem, a govori prav lepo slovensko. Duša vsega ženskega gibanja pa je ga. Ana Korentova, ki silno marljivo deluje s predsednicami vseh ženskih društev in pripravlja ustanovitev Zveze slovenskih ženskih društev na Westfalskem. Njena vneta sodelavka je tudi ga. Dračeva iz Botropa.

Glavna naloga teh društev je, ohraniti in utrjevati narodno zavest v koloniji, delujejo pa tudi socialno. Prirejajo krožke, male prireditve s petjem in deklamacijami, kjer sodeluje tudi deca. S prebitkom podpirajo porodnice ter prirejajo božičnice za otroke in revne starke.

Med našimi izseljenci je že dolga leta tudi mnogo brezposelnih; s podporo 50 nem. mark za silo tudi žive.

Ženska društva imajo lepe uspehe, ker jih tudi domačini spremljajo s simpatijami. Posebno mnogo žrtvuje za naše žene ga. Maričeva, tovarnarjeva žena iz Solingena, ki je po rodu sicer Nemka, a čuti tudi za rojake svojega moža in redno prihaja na prireditve naših žen.

Česa žele naše sestre v tej koloniji? Predvsem prosijo knjige in note z našimi pesmimi. Ako ima katera naših čitateljic kaj primernega, zlasti pa slovenskih in jugoslovanskih pesmi, naj jim jih podari (lahko potom naše uprave). Tudi učiteljice za slovenščino si žele. Otroci zahajajo v nemške šole, doma pa tudi nimajo vedno prave prilike, da bi slišali in govorili materinščino.

Westfalske Slovenke so se poslovile od nas s prizrničnimi pozdravi vsem našim čitateljicam. Tudi me smo jih v duhu spremile s toplimi in bodrilnimi pozdravi vsem našim sodelavkam v koloniji.

M. M.

Omladinska podružnica ženskega pokreta v Zagrebu. Zagrebško društvo ženski pokret je ustanovilo v svojem okrilju dijaško sekcijo. Tu se zbira ona napredna ženska omladina, ki se hoče izobraževati v feminističnem duhu ter skupno s starejšimi feministkami „oživotvoriti pravo žensko gibanje, ki bo organizirano in sistematično vodilo borbo za koristi vseh žena“. Omladinska podružnica ženskega pokreta je imela že nekaj predavanj in razgovorov o vprašanih, ki tvorijo feministični program, in si je razdelila delo v več odsekov: za zgradbo ženskega dijaškega doma, za mir, za žensko volilno pravico, za klubske prostore, za ustanovitev knjižnice. List „Ženski pokret“ je dal podružnici na razpolago nekaj strani za kotiček omladink. V zadnji številki pojasnjujejo omladinke svoje

stališče do ženskega gibanja, popisujejo ustanovitev podružnice v Zagrebu ter objavljajo kot prvi članek v seriji svojih razprav spis „Ženska omladina in morala“. Avtorica Vjera Andrijević dokazuje, da vladata danes dva pojma o morali: razredna morala z ozirom na delavski in meščanski razred ter dvojna morala z ozirom na moža in ženo. Mlade feministke zanima predvsem vprašanje dvojne morale, saj jim često očitajo, da smatra moderna ženska mladina za moralno vse ono, kar je dovoljeno moškim, in da to tudi zahteva zase. Andrijevićeva ugotavlja, da res tudi del ženske omladine smatra seksualno nemoralno za moralo, toda to je samo posledica današnjih družabnih in gospodarskih prilik, ter je uverjena, da so taki nazori le prehodna faza v razvoju. O napredni omladini, katera se zbira pod gesli, ki tvorijo program ženskega pokreta, pa izjavlja Andrijevićeva:

„Svobodna ljubezen, kakor jo razume današnja ženska omladina, pomeni, da jemljeta mož in žena drug drugega samo na temelju sporazuma in stvarne simpatije, ne pa zaradi volje roditeljev, zaradi denarja itd. Samo ona družina je mogoča, katero tvorita dva enakopravna člana brez ozira na vero, denar in pokolenje. V tem se razodeva tista „svoboda“ ljubezni, ne pa v poljubnem „menjavanju“, kakor podtikajo to danes, le da bi ženska mladina odstopila od pravega cilja. Omladinke se nočejo boriti za nekaj, kar bi jim bilo še v večje ponižanje. Omladinke se nočejo odreči materinstvu, kakor jim mnogi pripisujejo.“

Javna zahvala in obvestilo. V pripravah za narodni tabor 1. sept. na Poljani se je podpisana podružnica kot gospodarski odsek obrnila z vladno prošnjo in vabilom na razne trdke, sestrške podružnice, ženska društva, funkcionarje in zasebnike. Prejele smo najrazličnejše prispevke: v blagu, delu, prevozu itd.

Vsakomur, ki se je na prošnjo in vabilo velikodušno odzval, izrekamo priščno zahvalo in mu sporočamo:

V spominski knjigi bo poleg mnogih podpisov uradnih in neoficialnih manifestantov zabeležen potek manifestacije. V potrdilu bodo priloženi fotografski posnetki prireditve.

Bila je dostojna, vsebinsko globoko zasnovana in od prijateljev koroških Slovencev močno podprta manifestacija. Navzočih je bilo, sedeč po zasedenem prostoru, najmanj 6000 ljudi.

Vsakomur, ki je bil navzoč ali je na katerikoli način pripomogel do lepega uspeha slavnostnega dne, naj velja zadoščenje, da se je z manifestacijo najlepše oddolžil onim in za one, ki jim ni bilo mogoče, da bi se z osebnim navzočnostjo oddolžili borbem za svobodo, ljubezen in čast slovenskemu maternemu jeziku.

Podružnica K. jugosl. sester za Mežiško dolino.

Telesno-kulturno društvo Atena v Ljubljani je otvorilo potrebno mladinsko knjižnico in čitalnico v Prečni ulici. Dostop imajo otroci od 6. leta dalje in srednješolska mladina.

„Belo-modra knjižnica“ Atena je imela pred dobrim letom knjižni srečolov. Naključje je nanese, da je baš lastnik srečke, ki je zadela veliko zbirko knjig, pozabil nakazati plačilo za srečko — tako so knjige ostale društvu. Iz tega srečnega slučaja se je potem rodila misel o ustanovitvi javne mladinske čitalnice in izposojevalnice knjig, kakoršne imajo po večjih mestih. Naša deca in mladina povečini nimata dovolj primernega čtiva. Šolske knjižnice ne dobivajo zadostnih dotacij za izpopolnitev in dopolnitev svojih zbirk, starši nimajo sredstev za nabavo knjig in listov, javne knjižnice se premalo brigajo za najmlajše in jim često izposojajo neprimerno čtivo. Marsikateri otrok nima toplega, mirnega doma, kjer bi rad čital v prostem času. Vse to so ustanoviteljice upoštevale — je rekla pri otvoritvi predsednica ga. Minka Kroftova — in so zasnovalle čitalnico in knjižnico tako, da bo res prava, moderna mladinska ustanova.

VSEBINA 10. ŠTEVILKE

Devetega oktobra...

Pod dalmatinskim solncem — Nadaljevanje (Maša Slavčeva)

Pesnik Sorškega polja (Vera Dostalova)

Dimitrana Ivanova (Marija Omeljčenkova)

Za otroke brez doma (L. Megličeva)

„Poslednje ustoličenje“ na Poljani v Mežiški dolini 1. sept. 1935 (Ivanka Žmavčeva)

Književnost in umetnost: Milka Žicina: Kajin put (Olga Grahorjeva) — Dr. Ksenija

Atanasijević: Blaise Pascal (M. Ž. K.) — Dr. Vilma Janiševa-Rašković: Biologija

žene i njen socijalni značaj (P. Hočevarjeva)

Obzornik: Westfalske Slovenke v domovini in tujini (M. M.)

Slika na platnicah: Vojvodinski prestol na Gosposvetem polju

Ženski svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—. Posamezna številka Din 6.—. Za Italijo L 24.—, posamezna štev. L 250 za inozemstvo Din 85.—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. Pošt. ček. račun 14004. — Izdaja Konzorcij „ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

Listnica uprave.

Cenj. naročnice v Buenos Airesu opozarjamo, da lahko pošljejo svojo naročnino potom Banco germanico de la America del sud, katero nam potem nakaže potom poštno hranilnice.

Mnoge naročnice napišejo na položnico „za ½ leta“, „za ¼ leta“. To vidimo že same po znesku, ki ga dobimo. Prosimo pa, da napišejo, za kateri čas je plačilo, n. pr.: za prvo ½ letje 1935, ali za 5. ¼ letje 1935 itd. Tako lahko primerjamo z našimi zapiski in takoj opazimo, če je kaka razlika.

Vse, ki jim pošljemo stanje plačil, prosimo, naj nam potrdijo pravilnost našega obračuna ali naj takoj javijo razliko. Le tako lahko popravimo morebitne pomote, kar je v obojestranskem interesu.

Ako se katera preseli, ni dovolj, da pošlje plačilo iz novega kraja, ker si lahko mislimo, da je tam le začasno. Treba je izrecno prijaviti svoj novi naslov in obenem odjaviti starega, kar nam zelo olajša poslovanje.

Katera izmed cenj. naročnic, ki ne dà vezati letnikov, bi odstopila letošnji II. zvezek Ženskega Sveta proti plačilu? Pošlje naj ga upravi.

Novo naročnice dobe list po plačilu prvega obroka naročnine. Brez plačila se naročilo ne izvrši. Večkrat se nam zgodi, da nova naročnica naroči list in ga prejema, ko ji pa pošljemo opomin za plačilo, ga dobimo nazaj z opazko „odpotovala“ ali „nepoznana“.

Kako izgleda nov ženski plašč?

To zimo bodo zopet nosili posebno temne barve. Priljubljene barve za plašče so temnomodra, rjava in naravno tudi črna. Blago je barvano v mirnih tonih, večinoma gladko ali pretkano z diagonalnim vzorcem ali pa v isti barvi z vzorcem ribje kosti. Mnogo se nosijo tudi gladki žameti. V kroju je malo sprememb. Kakor v prejšnjih letih prinaša moda tudi letos svoje spremembe na rokavu. Ker smo imeli t. zv. bušasti rokav (Puffärmel) in rokav v obliki stegna (Keulnärmel), se rokav zožuje navzgor in razširi v svojem spodnjem delu. Poleg tega je tudi bogato okrašen.

Razume se, da igra tudi krzneni ovrtnik zopet neko vlogo. V naslednji številki Vam na istem mestu princemo podrobnosti o krznih. Medtem pa boste našli nove modele v vsaki Tivar-prodajalni. Oblecite jih enkrat za poizkus, pa se boste prepričali, kako se Vam brezhibno prilagajo in kako povzdignejo Vašo eleganco.

Cene so letos še bolj ugodne, tako da danes v vsaki Tivar-prodajalni dobite damske plašče že od Din 520.—. Ali tudi za damo, ki ima največje zahteve, imamo velik izbor divnih modelov po zelo nizkih cenah.

Splošno se misli, da so le drage reči dobre. Tivar Vam s svojo organizacijo in razumno kalkulacijo cen že leta in leta dokazuje, da so tudi najboljše reči lahko poceni. Vsaki dami priporočamo obisk najbližje Tivar prodajalne, da se o vsem sama prepriča.